

۱۸۷۷۲۵

به نام آفریننده ی آگاهی

مرشدیه در عرفان ایرانی
و بازتاب آن در شرق و هند و دیگر کشورها

دکتر فاطمه عرفانی واحد

دفتر اسناد و کتابخانه ملی

سرشناسه	: عرفانی واحد، فاطمه، ۱۳۵۴.
عنوان و نام پدیدآور	: مرشدیه در عرفان ایرانی و بازتاب آن در شبه قاره هند و دیگر کشورها/ تألیف: فاطمه عرفانی واحد.
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۴ ص.
شابک	: ۲- ۵۳۵ - ۳۳۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: و اژنامه - کتابنامه
موضوع	: کارزانی، ابواسحاق، ۳۵۲-۴۲۶ ق.
موضوع	: مرشدیه - عرفان - هند Morshediyeh- Mysticism- India
رده‌بندی کنه	: ۱۳۹۶ ع ۲ ک / ۷۴ / ۲۹۲ BP
رده‌بندی دیویی	: ۲۹۷ / ۸۹۳۴
شماره کتابخانه ملی	: ۵۰۷۱۵/ ۱

آرون

مرشدیه در عرفان ایرانی و بازتاب آن در شبه قاره هند و دیگر کشورها

تألیف: فاطمه عرفانی واحد

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۳۹۷

چاپ مدیران: ۱۲۰۰ نسخه

۱۹۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - نرسیده به خیابان منیری جاوید

تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

پلاک ۱۰۵ - واحد ۳

وبسایت: www.Ar vannashr.ir

ایمیل: Arvannashr@yahoo.com

صفحه

فهرست

۷	پیشگفتار
۱۰	فصل اول: کلیات
۱۱	مقدمه
۱۳	پیشینه‌ی پژوهش
۱۴	نقد و بررسی منابع
۱۹	کتاب تاریخی
۱۵	تاریخ فیروز شاهی
۱۵	تاریخ مبارک شاهی
۱۶	تاریخ فرشته
۱۶	فارسنامه
۱۷	تذکره‌ها
۱۷	فردوس المرشديه فی اسرار الصمديه
۱۸	نفحات الانس
۱۹	کشف المحجوب
۱۹	تذکره الاولیا
۲۰	ملفوظات

۲۰	فوائدالفواد (ملفوظات شیخ نظام الدین اولیاء)
۲۱	فصل دوم: در تاریخ فارس و کازرون
۲۲	فارس
۲۴	کازرون
۲۶	وجه تسمیه
۳۰	اوضاع سیاسی- اجتماعی کازرون در قرن چهارم و پنجم
۳۲	فصل سوم: کازرونیه و ابواسحاق کازرونی
۳۳	کازرونیه
۳۷	ابواسحاق ابراهیم بن شهریار کازرونی
۴۱	باورهای دینی و زندگانی معنوی شیخ ابواسحاق کازرونی
۴۳	دیدگ شیخ ابواسحاق درباره‌ی زنان
۴۴	سبک شیخ در تذکرها
۴۵	عطار، تذکره الاولیاء ذیل ذکر شیخ ابواسحق شهریار کازرونی
۴۷	سیمای شیخ در تاریخ
۴۹	شیخ ابواسحاق در کتاب های دیگر
۵۱	شیخ و دیگران
۵۵	امین‌الدین بلبانی
۵۸	خواجوی کرمانی
۶۰	شیخ و زردشتیان
۶۲	در باب خرقة ی شیخ ابواسحاق کازرونی
۶۸	شجره ی سلسله ی کازرونیه
۶۹	فصل چهارم: خانقاه
۷۰	نقش خانقاهها در گسترش تصوف
۷۲	خانقاه‌های مرشدیه
۷۹	بناهای ابواسحاقیه در یزد
۸۳	فصل پنجم: شبه قاره
۸۴	ایران و شبه قاره
۸۵	پیوندهای ایران و شبه قاره پیش از اسلام
۸۷	روابط ایران و شبه قاره پس از اسلام
۸۸	اسلام در شبه قاره
۹۷	تصوف در شبه قاره
۹۹	ورود سلسله های صوفیه به شبه قاره هند
۱۰۱	مهاجرت ایرانیان به هند
۱۰۸	زیارتگاه های صوفیه در شبه قاره ی هند
۱۰۹	فصل ششم: مرشدیه در شبه قاره
۱۱۰	ورود نخستین صوفی طریقت مرشدیه به شبه قاره ی هند
۱۱۲	شواهد حضور خرقة ی مرشدیه در شبه قاره ی هند
۱۱۷	داستان شهاب الدین کازرونی

۱۲۰	مربدان طریقت کازرونیه در هند
۱۲۱	شیخ نورالدین ملک یار پُرآن قدس سره
۱۲۲	فصل هفتم: مرشدیه در دیگر کشورها
۱۲۳	مرشدیه در دیگر کشورها
۱۲۴	مرشدیه در آناتولی
۱۲۴	نخستین خانقاه کازرونیه در ترکیه
۱۳۰	نامه منظوم علامه دوانی به سلطان بایزید دوم، پادشاه عثمانی
۱۳۳	کتابنامه
۱۴۳	پیوست‌ها: جدول‌ها، شکل‌ها (عکس‌ها)
۱۴۴	جدول‌ها
۱۴۴	جدول ۱- خانقاه‌های بناخته‌شده‌ی طریقت مرشدیه در زمان زندگی شیخ ابواسحاق کازرونی
۱۴۶	جدول ۲- خانقاه‌های شناخته‌شده‌ی طریقت مرشدیه پس از وفات شیخ ابواسحاق کازرونی
۱۴۷	شکل‌ها (عکس‌ها)
۱۴۷	شکل ۱- طرح سکه ضرب شیخ ابواسحاق
۱۴۸	شکل ۲- کازرون، وضعیت مقبره شیخ ابواسحاق کازرونی در سال ۱۳۵۵
۱۴۸	شکل ۳- کازرون، محوطه مقبره شیخ ابواسحاق کازرونی (عکس: هاید لاله ۱۳۷۸)
۱۴۹	شکل ۴- کازرون، مقبره شیخ ابواسحاق کازرونی
۱۴۹	شکل ۵- کازرون، مقبره شیخ ابواسحاق کازرونی
۱۵۰	شکل ۶- کازرون، مقبره شیخ ابواسحاق کازرونی
۱۵۰	شکل ۷- کازرون، مقبره شیخ ابواسحاق کازرونی
۱۵۱	شکل ۸- لوح مقبره شیخ ابواسحاق کازرونی
۱۵۱	شکل ۹- کازرون، مقبره شیخ امین الدین بلیانی کازرونی
۱۵۲	شکل ۱۰- کازرون، مقبره شیخ امین الدین بلیانی کازرونی
۱۵۲	شکل ۱۱- کازرون، مقبره شیخ امین الدین بلیانی کازرونی
۱۵۲	شکل ۱۲- روستای دوان کازرون، بنای مشهور به شیخ عالی، مقبره و خانقاه علی بن احمد
۱۵۳	خطیب دوان (عکس از عمادالدین شیخ الحکمایی، ۱۳۷۲)
۱۵۳	شکل ۱۳- کازرون، مقبره شیخ امین الدین بلیانی کازرونی
۱۵۴	شکل ۱۴- یزد- مسجد خضر شاه (چهار منار)
۱۵۴	شکل ۱۵- یزد- مسجد خضر شاه در وضعیت فعلی، نمای رو به صحن و ایوان جنوبی (برگرفته از خادم زاده، ص ۱۲۷)
۱۵۵	شکل ۱۶- یزد- مسجد خضر شاه (چهار منار)
۱۵۵	شکل ۱۷- یزد- مسجد خضر شاه (چهار منار)
۱۵۶	واژه نامه
۱۵۷	شرح واژه‌ها و اصطلاحات دشوار

پیشگفتار:

ای خدا ای فضل تو حاجت روا
با تو یاد هیچ کس نبود
این قدر ارشاد تو بخشیده‌ای
تا بدین بس عیب ما پوشیده‌ای
قطره‌ی دلت که بخشیدی ز پیش
متصل گردان به دریا‌های خویش
قطره‌ی مست اندر جان من
وارهانش از هوا و ز خاک تن

مهاجرت همواره به عنوان یکی از عواملی که سبب انتقال آیین‌ها، فرهنگ‌ها و زبان‌ها گردیده، مورد بررسی قرار گرفته است به سبب همسایگی ایران و شبه قاره، و نیز شرایط جغرافیایی و سیاسی، مهاجرت ایرانیان به هند شکلی تاریخی به خود گرفته است زمانی که مسلمانان در سده‌ی اول هجری با کشتی‌های تجاری وارد سواحل هند شدند. صوفیان و عالمانی نیز بودند که از طریق این کشتی‌ها راهی این سرزمین شدند.

اقیانوس هند، یک راه تجاری به شمار می‌آمد که خلیج فارس را به جنوب هند پیوند می‌داد این راه، جایی برای گذر مهاجران و در پی آن اندیشه‌های آنان نیز بوده است.

سخت‌گیری و خشونت سیاسی دولت‌هایی سنی مذهب چون امویان و عباسیان بر شیعیان به ویژه در سده‌های آغازین اسلام، حمله‌ی زرتشتیان به هند، حمله‌ی مغول به ایران و در نهایت استقبال و حمایت پادشاهان هند از مهاجران و به ویژه عالمان و صوفیه، آشوب‌های داخلی و سرانجام در عصر صفوی، نبردهای شاه اسماعیل به منظور بنیانگذاری سلسله صفویه و در پی آن رویارویی فقیهان و صوفیان و آزار و اذیت صوفیه، از عوامل مهاجرت ایرانیان و به ویژه صوفیه به هند می‌باشد.

تصوف و عرفان پس از پیمودن یک دوره‌ی تکمیلی، از ایران به ترکیه و به ویژه شبه قاره نفوذ پیدا کرد و صدها صوفی و عارف ایرانی پس از یورش مغول به آن سرزمین‌ها مهاجرت کردند مهاجرت صوفیان ایرانی به هند نقش به سزایی در گسترش تصوف در هند داشته است. در حقیقت، تجار و بعد صوفیه بودند که اسلام را به سرزمین‌های شرقی بردند و آن را تبلیغ کردند. موقعیت خوب بسیاری از تجار و صوفیان در این سرزمین‌ها حاکی از آن است که ایشان با هیچ زاحمتی از طرف هندوها فعالیت می‌کردند. آنها به راحتی برای توسل به خانه و زندگی و مسجد می‌ساختند سفرنامه‌هایی چون سفرنامه‌ی ابن حبیر (از قرن سده‌ی دوازدهم میلادی / ششم هجری) و ابن بطوطه (نیمه‌ی اول سده‌ی چهاردهم میلادی / هشتم هجری) که از این سرزمین و اوضاع مسلمانان ساکنان سرزمین، گفته‌اند، موقعیت خود آنها را در این سرزمین شرح داده و تصدیق کرده‌اند همچنین بررسی تاریخ عثمانی و چگونگی ظهور این امپراطوری در آسیای صغیر در قرن هفتم هجری، این نکته را مسلم می‌سازد که امیرنشین عثمانی در راه تبدیل شدن خود به قدرتی برتر در آناتولی و در ادامه برای تحکیم پایه‌های قدرت خود، به ویژه در نواحی مرزی و نیز برای وحدت بخشیدن به امپراطوری که اقوام و مذاهب گوناگون را در خود جای داده بود، همواره از گروه‌های درویشی و سنی‌های صوفیانه حمایت کرده و به آنها به دیده‌ی احترام می‌نگریست در این میان، طریقت مرشدیه نیز که مورد توجه پادشاهان عثمانی قرار گرفته بود، یک نیروی تأثیرگذار در امپراطوری عثمانی تبدیل گردید و ابواسحاق خانه‌هایی در آن بنا گردید. در این اثر کوشش شد تا ضمن معرفی سلسه‌ی مرشدیه، تأثیر آن بر شبه قاره، آناتولی و دیگر سرزمین‌ها نیز بررسی گردد روشن است که منابع موجود درباره‌ی این فرقه و گسترده‌ی حوزه‌ی آن در شبه قاره و سایر کشورها به اندازه‌ی اندک است که پژوهش و نتیجه‌گیری بر اساس منابع یاد شده کاری بسیار دشوار است. در این نوشتار تلاش گردید تا از نفوذ و گسترده‌ی این فرقه در سرزمین‌های یاد شده سخن به میان آید ولی اینکه این سلسله چه سیری

داشت و سرانجام آن چه شد و یا وضعیت کنونی آن چگونه است، نیازمند پژوهش‌های بیشتری است.

در پایان وظیفه‌ی خویش می‌دانم از همه‌ی کسانی که به نوعی سهمی در به سرانجام رسیدن این اثر داشته‌اند سپاسگزاری کنم. از سرکار خانم دکتر مریم خلیلی جهانتیغ به پاس نکات و دقایقی که در باب این پژوهش مطرح کردند سپاس ویژه دارم. همچنین از جناب آقای دکتر علی محمد مؤذنی، جناب آقای دکتر عادلہ رائق عباسی که با معرفی منابع مناسب راه را هموار ساختند سپاسگزاری می‌نمایم. روشن است که مسئولیت همه‌ی لغزشهای احتمالی در این پژوهش هموار بر عهده‌ی نگارنده است که در راهی ناشناخته و ناپیموده گام گذارده است و بر دریافتن بخشی خویش تکیه کرده است. امید است این پژوهش بتواند میان پژوهش‌های متعددی که پیرامون فرقه‌ی مرشدیه صورت پذیرفته است نتایجی سزا ایفا کند.

حاطمه عرفانی واحد- آذرماه ۱۳۹۶